ב"ה

הלכות ארץ ישראל שעור על גוש קטיף – דף מקורות א'

גוש קטיף - נחלת אבות {דף עזר}

מלכים א פרק ה

(א) וּשְׁלֹמֹה הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל הַמַּמְלָכוֹת מִן הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם מַגִּשִׁים מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת שְׁלֹמֹה כָּל יְמֵי חַיָּיו: פ.

(ד) כִּי הוּא רֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד עַזָּה בְּכָל מַלְכֵי עֵבֶר הַנָּהָר וְשָׁלוֹם הָיָה לוֹ מִכָּל עֲבָרָיו מִסָּבִיב:

דברים פרק יא

(ב) כד כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם:

כה לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן ידוד אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם: ס

יהושע פרק א

(ג) כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה:

(ד) מהמדבר והלבנון הזה ועד הנהר הגדול נהר פרת כל ארץ החתים ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם:

(ה) לא יתיצב איש לפניך כל ימי חייך כאשר הייתי עם משה אהיה עמך לא ארפך ולא אעזבך:

פרשן (בל"ש)

(כד-כה) כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר וגו', על דעת רבותינו" הנה הם שתי הבטחות, שכל מקום אשר ירצו לכבוש בארץ שנער וארץ אשור וזולתם, יהיה שלהם והמצוות כולן נוהגות בהם, כי הכל ארץ ישראל, ומן המדבר והלבנון ועד הים האחרון יהיה גבולכם, שאתם חייבים לכבשו ולאבד משם העמים כמו שאמר כאן וירשתם גוים גדולים ועצומים ממכם (פסוק כג), ולעקור ע"ז ומשמשיה כמו שהזכיר למעלה", והבטיח כי לא יתיצב איש בפניכם בין בארץ הנזכרת בין בכל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו. ומכאן יצא לרבותינו המחלוקת בסוריא שקורין אותה כיבוש יחיד, והטעם כי דוד כבש אותה ברצון נפשו שלא שאל באורים ותומים ולא נמלך בסנהדרין, כי היה חייב להודיש כל שבעת הגוים בתחילה ואחרי כן אם ירצה ילך אל ארץ אחרת באשר הבטיח ה' בכאן, ומפני שלא נעשה הכיבוש ההוא כמצות התורה אמרו מקצתם" לא שמיה כיבוש ודינו במצוות כהין חוצה לארץ, וכך היא שנויה בספרי", ומקצתם יאמרו בתלמוד" דשמיה כיבוש, כי אף על פי שלא נעשה בסדר כיון שהלך שם וכבשה נתקיים בו לכם יהיה, וארץ ישראל היא.

הקורס הרב (נמו)

פתוך הכרה שארץ ישראל, המוחלטת, והמעבדת הנן באמת ובמעשה תפיסה אחת בתכונה היסטורית, גיאוגראפית וכלכלית, נתן הקורס ביטוי לצפיות, עפתידו של עבר הירדן ויקבל בהתאם לדריסות הלגיטימיות של עם ישראל.

רמב"ם, הלכות מלכים, ה'ג': וכשלשה

מקומות הוהירה תורה שלא לשוב למצרים, לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד לא תוסיף עוד לראותה, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם. ואלכסנדריא ככלל האיסור:

רמב"ם הלכות קדוש החדש פרק ה הלכה י

ואילו היה הדבר תלוי בקרבת המקום היו כל בני מצרים עושין עם אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי תשרי, שאין בין ירושלם ומצרים על דרך אשקלון אלא מהלך שמנה ימים או פחות וכן רוב סוריא, הא למדת שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.

רמב"ם הלכות קדוש החדש פרק יא הלכה יז

ולפי שהראייה לא תהיה אלא בארץ ישראל כמו שביארנו, עשינו כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר ירושלם ולשאר המקומות הסובבין אותה בכמו ששה או שבעה ימים רואין את הירח תמיד ובאים ומעידים בבית דין, ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו השוה המסבב באמצע העולם כנגד רוח צפונית בכמו שתים ושלשים מעלות עד חמש ושלשים ועד תשע ועשרים, וכן הוא נוטה מאמצע הישוב כנגד רוח מערב בכמו ארבע ועשרים מעלות עד שבע ועשרים זעד אחת ועשרים.

הלכות קדוש החדש פרק יח הלכה טו

וכל אלו הדברים בשהיו המדינות שבמערב ושבמזרח מכוונות, כגון שהיו נוטות לצפון העולם משלשים מעלות עד חמש ושלשים מעלות, אבל אם היו נוטות לצפון יתר מזה או פחות משפטים אחרים יש לתן שהרי אינן מכוונות כנגד ארץ ישראל.

ד

שו"ת הרמב"ם סימן קכו

...והנני מצייר לכם צורת ארץ ישראל על גבולותיה וימיה ומזאת הצורה יתבאר לכם כל אותם המאמרים המכרים בתחילת גטין וממנה יתבארו לכם כל הדינים התלויים בידיעת +מב"מ בציור+ ארץ ישראל, אחר שתדעו, שאמנה המכרת בשיר השירים +ד, ח'+ היא הנקראת במשנה אמנס והיא הנקראת בברייתא סמנוס +השווה סמניס.

...[כתב הרמ"ת עיין מה שכתב הרב בעל תי"ט במשנה א' פ"א דשביעית משם הרב בעל כפתור ופרח שמצא להרמב"ם בחידושיו בכתב ידו במצרים ושא"י הולך כולה עד כ"ב וכו', עכ"ד, ונמצא בכו"פ הוצ' לונץ ע' רע"ן עי"ש, פ"[+ והיא הרי באנייאס.

ב א

(25) כפתור ופרח פרק י"א:

לדעת זה ההר אי זה הוא ואנה הוא מקומו טרחתי זמן מרובה יגעתי ומצאתי ת"ל. דע כי מן ההר המפורסם הסמוך לעכו והוא הר הכרמל ואל הצפון ימצאו קצת ראשים בים יבואו והם בשטח הארץ כמו צור וצידון ובירות. וראש קוראים לו בערבי וג' אל חגר כלומר פני האבן, וסמוך לו ראס אל בסיט, וסמוך לו הר גבוה מאד מאד ושמו לו בלשון ערבי ג'בל אלאקרע, כלומר ההר החלק. וזה ההר הוא יחידי ונכנס חרטומו בים, ועליו עצי ארזים גבוהים עד לב השמים ועצי בטנים, ושם מעינות מים ... והוא מקיף כמו יום או יומים. ואל דרום זה ההר אל שפת הים לכמו שני ימים הוא עיר גדולה ושמה בלשון תורה סין, ובלשון ישמעל טרבלוס אל שם, וכן סמוך לה ערקא לא שנו שמה, ועל שניהם אמר הכתוב: "את הערקי ואת הסיני". ואל דרום סין זה כמו שני ימים על חוף הים גם כן עיר ושמה בירותא, ולפי דעתי היא עיר שנאמר עליה בסוף יחזקאל: "וזה גבול הארץ לפאת צפונה מן הים ... הגדול הדרך חֶתְלוֹן לָבוֹא צדדה חמת בֵּרוֹתָה סִבְרַיִם"...(יחזקאל מז, ט)

יב

כפתור ופרח פרק י"א (ע' מב)

וכתב רש"י ז"ל ,מקצוע צפוני הוא הר ההר שהוא נוכח לבוא חמת... והרב ז"ל הוציא מכח הכתוב מה שאנו רואים היום בעינינו....וא"כ כל מה שהוא לדרומו הוא ארץ ישראל מן התורה עד נחל מצרים, והעיירות הנודעות אצלנו בין שתי אלו הנקודות שהם על שפת הים מצפון לדרום הם אלו:

תחילה זה ההר הטוב, לודקיא, גבל, סין, בירותא, צידון, צור המעטירה, עכו, חיפה, קסריאה, אכשף, יפו, עקרון, אשקלון, עזה, דרון, עזקיה, נחל מצרים...

ע' מב:

סוף דבר שמכיבוש עולי מצרים לדרום- הוא עזה עד נחל מצרים.....

מח:...באר שבע אל חברון ועזה משולש שוה חשוקים...

יג

תוס' יו"ט, תענית, א'

ובשרש ממלה ביהקהל סי' מ"ז ום"מ בחטקה ה"ו (מחיד לי"ב מבני ישראל כאלך מחזרה למבדר לכל מבנו ובכם ורוחב לכל מבנו ובכם בכוה מה ק זב. מלבן לדרום לכל מבנו ברוחב כ"ה מילן. כלומר למדו בן בהחומה במדהם כך. נמצרים בם נסי' נ"ב. ובחיב בה לבחת להד המלקה. שומם הני מבן הם נ"ב בשור כל ה' מחמקים בכמים מבר בהחומה סיה הבלבם מבר. וק ביהבים רב"י ומשרש נבחב מ חמבה מבמים בדרום ההרומה ובכבה נגשבה. ובבדרום בהחומה יהיה הבור ירוחבים. ונמלאם לבד במקום הדרום כל בבדרומה בבם בבור הגם בבמנם חלקים בכל להד הבבה ב"ה מילן. לה והבוב ה' בבמים ב"ה. שלים ה"ר מבם ק"ן פרבאה. ומבמנם ב' פרק מ' דבבמים בהבב המבלך יום יו"ד פרבאת. הבי לך בבן ירוחבים בהרומה בד קיה הלפן כל לבן ירחבה מהוא נהר פרת מהלך כ"ו יום

יד א

~~מאתרים אל אוצר הבר הבן קוב~~

באחד ממכתביו האחרונים כתב רבנו:

"לאחינו המתאמצים לשידור התתישבות בימית, חזקו ואמצו, חזקו ואמצו ... בהתאמצכם להתאחזות בנחלת אבותינו מאז ומקדם ... (בהחלטת רבן של ישראל הגר"א מוילנא כי סיני היא ארץ ישראל)

ובמכתבו מ':

"ת"ש בחודש הרביעי התשמ"א. אל קהל אחב"י למען עצירתה נסיגה מסיני! בראשית התגלות דבר חשם אל משה רבנו: המקום אשר אתה עומד עליו הוא אדמת קודש! והיא האתחלתא של כל ארץ ישראל".

מכתבי תמיכה בהאבק נגד פינוי תקלאמת תשלים

ב"ה, ס"ו טיון התשמ"א.

יד ב

לכבוד

ראש ממשלתנו מר מנחם בגין שליט"א,

הרעשתי ונזדעזעתי לשמוע על העובדה של עקירת יישובים מארץ־הייינו כדי למסרם לרשות נכרים המצרית, וגם עקירתו של חבל סיני ומסירתו לרשות נכרים, נגד ההוראה המפורשת מאת רבן של ישראל הגאון זצ"ל בספר יהושע ט"ו, כי הנחל היה הולך ממצרים עד ארץ־ישראל הוא הנילוס.

נגבים ממר מבלפיות 3 לוח (ר"ח)

בצפיית הבירור לישועה המהירה

הלכות ארץ ישראל שעור על גוש קטיף - דף מקורות ב'

מכתבו של הרב הראשי, הרב שלמה גורן, לראש הממשלה, מנחם בגין

"ג' מנחם אב תשמ"א

טו לכבוד ידיד בית ישראל ראש הממשלה מר מנחם בגין שלום כב' ישגה לעולם, כב' ראש ממשלתנו הנעלה.

בבקורי אצל מע"כ בתאריך טו' בסיון תשמ"א (7.6.81) סיפר לי כב' כי במכתב הברכה ששלח לכב' ראש ישיבת מרכז הרב הגה"צ הרב צבי יהודה הכהן קוק שליט"א, על השמדת הכור האטומי בעירק, התרעם על כך שכבו' הסכים לעקור ישובים יהודים ולוותר על חלקים מארץ ישראל. וכב' ענה לו בכתב כי הסתמך על כותב מכתב זה שפסק, כי סיני אינו כלול בגבולות התורה של ארץ ישראל ולכן אין בזה משום וויתור על חלקים מנחלת אבותינו.

בתגובה לכך הסברתי לכב' את אשר אמרתי ופרסמתי מספר פעמים כי מה שפסקתי אינו אלא בנוגע **למדבר סיני** עצמו, שביחס אליו קבעתי שגם לפי השיטות הסוברות שנהר מצרים הנזכר כגבולה הדרומי-מערבי של ארץ ישראל בבראשית טו, יח', או נחל מצרים בספר במדבר לד' ה' וכן נחל מצרים האמור ביהושע טו, ד' הוא הנילוס, כמו שתרגם יונתן בן עוזיאל בכל המקומות הנ"ל וכן פירש רש"י בפרשת מסעי הנ"ל בפסוק ג', וביהושע פ"ג בפסוק ג', שכתב "הוא נילוס הוא נחל מצרים" - אין להוציא מזה מסקנה שמדבר סיני כלול בגבולות התורה של ארץ ישראל.

טז אלא חקרתי ובדקתי שמבחינת ההלכה סיני הוא "מדבר העמים", הנזכר ביחזקאל כ, לה', כמו שפירש רש"י שם על אתר. וכן כתב ופירש בפרשת מסעי הנ"ל, שאינו כלול בגבולות ארץ ישראל של התורה, לא נתקדש בקדושת ארץ ישראל ולא חלה עליו בעלות יהודית מבחינת ההלכה, מסיבה זו הוא נקרא "מדבר העמים."...

יז אולם כל זה אינו נוגע כלל לאזור רפיח ולחבל ימית. ברור ללא צל של ספק, שלפי כל השיטות אזור רפיח וימית כלולים בגבולות התורה של ארץ ישראל, באשר הם צפונה-מזרחה מוואדי אל עריש. ולכן הישובים בפיתחת רפיח ובפיתחת סיני, כולל "נאות סיני", דינם כדין ארץ ישראל לפי התורה.

והנה למרבה התמיהה, הודיע לי אתמול פרופ' יובל נאמן, שגם בשיחה אתו בימים האחרונים, הסתמך כב' כביכול על פסק הלכה שלי, לפיו אין פיתחת רפיח וחבל ימית כלולים בגבולות ארץ ישראל.

לאור דברי האמת הללו וכדי למנוע אי הבנות בענין זה בעתיד, אהיה אסיר תודה למעלת כבודו, אם יואיל לאשר תוכן מכתבי זה והאמת והשלום אהבו.

בברכה בכבוד וביקר שלמה גורן הרב הראשי לישראל.

מכתב תשובה של ראש הממשלה לרב הראשי, ובו הדגש שאינו לתושבים של רהמ"ל

יח תשובת ראש הממשלה – י"ז באב תשמ"ה

לכבוד הרב שלמה גורן הרב הראשי לארץ ישראל, היכל שלמה ירושלים.

מורנו ורבנו הנעלה.

יט הריני מודה לכבודו על מכתבו החשוב בקשר עם הסוגיא של ארץ ישראל וסיני.

מעולם לא אמרתי לאיש, כי כבודו הוציא את פיתחת רפיח מגבולותיה של ארץ ישראל. גם לו כבודו היה אומר לי באופן אישי, בלבד, שלפי דעתו מדבר סיני אינו שייך לארץ ישראל, לא הייתי בשום תנאי, חוזר על הודעתו הפרטית הזאת. אבל כפי שכבודו זוכר, הוא אמר, בשעתו, בפומבי, כי סיני אינה ארץ ישראל, ונימק את דבריו אלה, כפי שהוא חזר עליהם גם באזני וגם במכתבו אלי. ההודעה היתה, איפוא, לנחלת הכלל. אגב, היא פורסמה גם במספר עתונים, עד כמה שאני זוכר, ולכן יכולתי לומר לכל איש

כ בישראל, כי כך וכך אמר לי כבוד הרב הראשי. אני גם חזרתי על דברי כבודו, כי בענין זה יש לו ויכוח עם רבנו הדגול הרב צבי יהודה קוק, הטוען עד היום, כפי שקראתי באחרונה, כי כל חצי האי סיני הוא חלק של ארץ ישראל.

כא כפי שכבודו רואה, לא שיניתי אפילו במלה אחת ממה שכבודו הודיע בפומבי ואמר גם לי.

באשר לפיתחת רפיח - גם לבור מדאורייתא כמוני, ידוע הדבר - **יש ויכוח בין חכמים**, ביחוד מבחינת הפירוש של נחל מצרים, אבל לא אכניס ראשי בין ההרים, חובתי אך לספר כבודו אשר אירע ב"קמף דיוויד" ובכנסת...

בכבוד רב ובברכה, מ. בגין.

מפה מתוך ספר מדריך ישראל, משרד השלום (מאז עשו אור הרבה ישובים)

כב

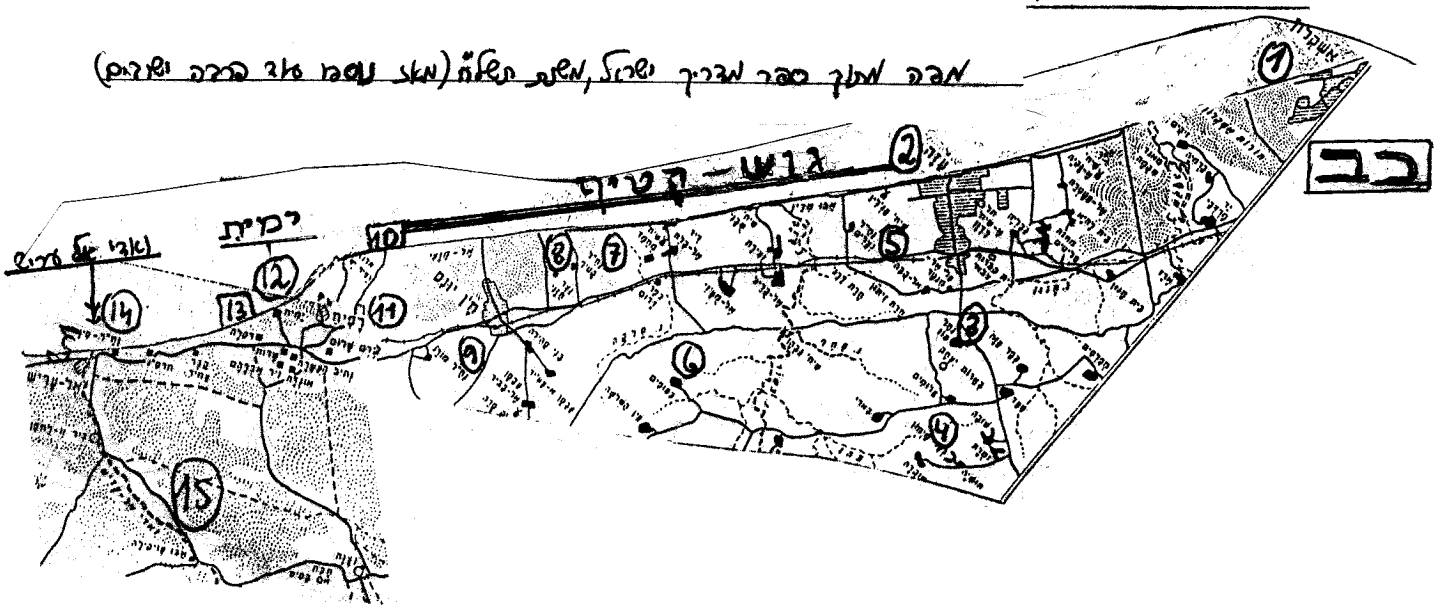

הלכות ארץ ישראל שעור על גוש קטיף - דף מקורות ג'

עזה

כג בראשית פרק י
(יט) וַיְהִי גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בֹּאֲכָה גְרָרָה עַד עַזָּה בֹּאֲכָה סְדֹמָה וַעֲמֹרָה וְאַדְמָה וּצְבֹיִים עַד לָשַׁע:
דברים פרק ב
(כג) וְהַעִוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד עַזָּה כַּפְתֹּרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתּוֹר הִשְׁמִידֻם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם:

כד יהושע פרק י
(מא) וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְעַד עַזָּה וְאֵת כָּל אֶרֶץ גֹּשֶׁן וְעַד גִּבְעוֹן:
יהושע פרק יא
(כב) לֹא נוֹתַר עֲנָקִים בְּאֶרֶץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק בַּעֲזָּה בְּגַת וּבְאַשְׁדּוֹד נִשְׁאָרוּ:
יהושע פרק יג:
(ב) זֹאת הָאָרֶץ הַנִּשְׁאֶרֶת כָּל גְּלִילוֹת הַפְּלִשְׁתִּים וְכָל הַגְּשׁוּרִי:
(ג) מִן הַשִּׁיחוֹר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צָפוֹנָה לַכְּנַעֲנִי תֶּחְשָׁב חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאַשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים

כה שופטים פרק א
(יח) וַיֵּלְכֹד יְהוּדָה אֶת עַזָּה וְאֶת גְּבוּלָהּ וְאֶת אַשְׁקְלוֹן וְאֶת גְּבוּלָהּ וְאֶת עֶקְרוֹן וְאֶת גְּבוּלָהּ:
שופטים פרק ו
(ד) וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת יְבוּל הָאָרֶץ עַד בּוֹאֲךָ עַזָּה וְלֹא יַשְׁאִירוּ מִחְיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וְשׁוֹר וַחֲמוֹר:o

כו עמוס פרק א
(ו) כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי עַזָּה וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל הַגְלוֹתָם גָּלוּת שְׁלֵמָה לְהַסְגִּיר לֶאֱדוֹם:
(ז) וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּחוֹמַת עַזָּה וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ:

פלשתים

כז בראשית פרק כא פסוק לד
וַיָּגָר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים: פ
רש"י (לד) ימים רבים - מרובים על של חברון, בחברון עשה עשרים וחמש שנה וכאן עשרים ושש.
בראשית פרק כו כח
(א) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה:
(ב) וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אַל תֵּרֵד מִצְרַיְמָה שְׁכֹן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ:
כט
(ג) גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמְּךָ וַאֲבָרֲכֶךָּ כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת כָּל הָאֲרָצֹת הָאֵל וַהֲקִמֹתִי אֶת הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ:
רש"י (ב) אל תרד מצרימה - שהיה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך:
רמב"ן בראשית פרק כו ל
(ב) שכון בארץ אשר אומר אליך - אין טעם שיאמר בבת אחת "שכון בארץ אשר אומר אליך גור בארץ הזאת", אבל פירושו אל תרד מצרימה, ושכון כל ימיך בארץ שאומר אליך בכל פעם ופעם, על פי ה' תסע ועל פי ה' תחנה, וגור עתה בארץ הזאת בארץ פלשתים, כי לך ולזרעך אתן אותה, כדכתיב (יהושע יג ג) לכנעני תחשב חמשת סרני פלשתים:

אור החיים
עוד: נתכון לומר לו שיכבד הוא לו לגרשו. ומולי כי לא פסיק פגרכם כארץ פלשתים ממוקה כרפאותיה לא לגה כי אימתיק יפגק בה, והוא הפיק כי ממוקה מעולה מפרק הרב, ולזה דקדק כי כדברי לומר מם כל המלכות האל:
לא
לב
עוד נתכון להבטיחו כי אין לפחד מלך ומלחמה הבטחתו אברהם ולא ליצחק לבד, והוא אומרו לך. והקדק לומר "ולזרעך" לבטל מלך מצרים כי דוקא לאומה מנקרא ארצו דכתיב (ואל מ יש כי כלפק יקרא לך ארצ, ולא כל יצחק (מדרש לא):

לג תוספות מסכת גיטין דף ב עמוד א (לפני גיטין)
לד ואשקלון כדרום - הקשה ר"ת דאשקלון מארץ ישראל היא דכתיב ביהושע (יג) זאת הארץ הנשארת וגו' האשדודי והאשקלוני וכתיב הפילה לישראל לנחלה כאשר צויתיך ואחר כך לכדרום כדכתיב בשופטים וילכוד יהודה את עזה ואת אשקלון ואת גבולה וא"ת דעולי בבל לא כבשוה כדאמר בפ"ק דחולין (דף ז.) גבי בית שאן הרבה כרכים בכשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ולכך אין תלמידי חכמים מצויין שם ואין בתי דינין קבועין שם...

לה גמ' בספר מור וקציעה (הילל)
... שוב חפשתי בשתמות מו"ת עולי מצלם בכם דבר מסיים ומחזיק בידי: לו מומר לגנדי: ומצאתי חלוקי דעות בדבוקם הלו בין שני גדולי הדור שלפנינו: הרשלון כתב לי הגה הרדב"ז בשלמונות (ס"ל) כשלל הרב שם בני מזה קיימין להפרים תרומות ומעשרות: שים שם שכתים שהיה להם קרקעות: והשיב דרמי מיינין מי מלמלייתם לי מדרבנן: שעולי מצרים כבשוה ע"כ הנה בקשתי לי מבר ומצאתי רב גדולי: שדבריו שלו הקנרים עולים בקנה אחד שם מה שכתוב לפני למעלה על פי הוכחות בריאות כוונות ונאמנות: ונעד לאלוה מלין בס"ד

ברם הנני קצה הימנו: הוא מהרי"ט ו"ל בשלמונות (סמ"ז) שכתב בהסך: הון עזה כמ"ל בגמורה: אך כל לדבריו לא נתמוורו לי: לכן הנני מגיע הנה

עיקר דקיומיו בזה: ולשיב עליהם בס"ד על לשון דשון: אמנם הכדון שלו מהרי"ט הים בני שהיה מעיר מזה שבי יהודה שבשם שהה במצרים ולא אחרל ליה התם ולא לעלות לא"י ולשוב לעזה שיר מולדתו: וכן עשה ומצא לו עסק פרנסה: והשהה לא ולהה לעלות עמו ובשל הרב שם יכול להכריחה שתבוא אליו לשבת עמו בעזה קיים עליה: מו ליטל שהה אחרת עליה (מן להוליאה בלא כתובה: כדין שלומר לעלות - והיא אומרת שלא לעלות) והשיב ח"ל: ונראה בביאור הים ח"ל לכל דבר: דתכן משקולן לדרוש ומשקולן בדרוש: ועזה בדרומה של משקלן הים כו': שלמה כל מה שהוא מון לגבולין שלו הכל ח"ל ע"כ. בס"ד אין מזה ראיה שלכלום: הים לעכין גמין בלבד: וכן כתבו לעכין עכו: דעל כרחך מ"י הים: כדתמוכת בדוכתי טובא ...

רנז
ב"ה, שה"ק יום הו', י"ד אבת הר"ש.
נכבוד ידידי הרה"ח איש חי' רב פעלים מו"ה משה יחאל סאלאמאן נ"י
שלו' וברכה.
אמצא נכון להודיע לכ"ת, שמר מאגיסעוויץ מביאליסטאק, שבא קלוית כר שין מלודז, ע"ד קניית חבל אדמה באי"י, מטעם אגודה גדולה, בעלת רכוש הון, נוטה עתה, ע"פ שהקי הטסכתי לרפיה, שתהת יד בריטניה, על יד אלעריש. וכאשר נחדשתי שכבודו יודע את הענין לפרטיו, אציע בזה לכ"ת, שיטהר לבא המוקדם האפשרי, לקחת דברים בזה עם כר מ. הנ"ל. אולי ד' אתנו ויתבסס בזה ענין גאולה נכבדה להלק השוב מאה"ק.
רמ"ד
נמצאת אגודה, שיש בה הרבה יראים וחרדים, שמבקשים לקנות חבל אדמה גדול בגבול רפאח, או רפיח, על התום מצרים, והיא תחת ממשלת בריטניא כעת. מנחל מצרים לפנים, ובשר הדבר לו החבר עמהם...

מתוך אגרת בכתב יד של מרן הרב קוק, מכתב ג'
קונה לשם ומתנאים בשל מלך
לשה מאלף בקונם

שו"ת רדב"ז חלק ד סימן ל ד"ה תשובה נראה

לה אפי' בזמן הזה מן התורה עזה נמי חייב מן התורה ולמ"ד בביאת גלכם אמר רחמנא ותרומות ומעשרות לא מחייבי בא"י בזמן הזה אלא מדרבנן עזה נמי חייבת מדרבנן דודאי עולי מצרים כבשוה...
זמ"מ עזה היא משוכה מן ואדיאל פרש...
שוב מצאתי לבעל ספר כפתור ופרח תלמידו של הרב ז"ל שכתב שעזה בכלל ארץ ישראל היא.

לג שלוש שיטות בענין גבול דרום:
א. כל סיני ארץ ישראל: רש"י בשמות כ"ג ל"א, תוספות יום טוב {יג בדף זה}.
ב. חלק מסיני א"י {כיון שנהר מצרים ונחל מצרים הוא הנילוס} :תרגום יונתן בראב"ט, תרגום ירושלמי במדבר לד,ה' ה', תוספות ערכין טו ד"ה כשם,ר, אליהו מזרחי בבמדבר לד,רד"ק ביהושע יג, ג,הגר"א ביהושע טו י,} וכן מפורש בספר הכוזרי ב, ה', וד, ג, וגם הרמב"ם {אות ז,ח,ט, בדף זה}, ועוד.

לד ג. שיטות הקובעות את גבול הדרום — כוארי אל עריש: כוארי אל עריש הכפתור ופרח סרק י"א — מביאו את רבנו סעדיה גאון שכתב בתפסיר שנחל מצרים הוא וארי אל עריש (נמצא כיום — כ-30 ק"מן דרומה לעיה"ק ימיה) והסכים עמו הכסו"מ שם. (יש להוסיף שבהמשך אותו סרק בכסו"מ הוא מוסיף את גושן של ארץ מצרים לנחלת יהודה, על-פי המדרש. עיי"ש בעמוד 48 בהוצאת ברלין תרי"א). את הוארי הזה מוכנה הכסו"מ שיחור.

כדברין, נראה גם בדברי האבן עזרא בראשית ט"ו, י"ח — "הוא שיחור ולא היזאור", וכן בפירוש אברבנאל שם. (יש לציין, שלנהר נילוס ישנן כמה שלוחות, וי"א שהנושג "שיחור" מציין שלוחה מורחית בקלבת תעלת סואץ של ימינו, הרבה הרבה דרומה לוארי אל-עריש)

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה עמוד ב

לה יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן, ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנם. אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי: מפני מה עופות שבבבל שמנים? - אמר ליה: כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן...

רש"י למדבר עזה - והיא מארץ ישראל

לו הגהות יעב"ץ שם
אע"ג דעזה ודאי ארץ ישראל ומכבוש ראשון הוא כדכתיב מ"מ מאחר שחזרה לפלשתים ולא נתישבו בה ישראל בימי בית ראשון, לא נגזר גלות על עוף ובהמה יותר מעל יושבי הארץ ההיא שלא היו בכלל גזרת אותו הגלות.

לז רשב"ם בראשית כב פסוק א
ויהי אחר הדברים האלה. כל מקום שנאמר אחר הדברים האלה מחובר אל הפרשה שלמעלה. אף כאן אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וחרה אפו של הקב"ה על זאת שהרי ארץ פלשתים (ניתן לאברהם וגם ביהושע מטילים על ערי חמשת סרני פלשתים גורל בכלל גבול ישראל והקב"ה צוה עליהם לא תחיה כל נשמה). לכן והאלהים נסה את אברהם קנתרו וצערו כדכתיב הנסה דבר אליך תלאה. על נסותם את ה'. מסה ומריבה בחנני ה' ונסני. כלומר נתגאיתה בבן שנתתי לך לכרות ברית ביניכם ובין בניהם. ועתה לך והעלהו לעולה ויראה מה הועילת כריתת ברית שלך

לח שו"ת רדב"ז חלק ד סימן ל ד"ה תשובה נראה
למ"ד א"י חייבת בתרומות ומעשרות אפי' בזמן הזה מן התורה עזה נמי חייב מן התורה ולמ"ד בביאת גלכם אמר רחמנא ותרומות ומעשרות לא מחייבי בא"י בזמן הזה אלא מדרבנן עזה נמי חייבת מדרבנן דודאי עולי מצרים כבשוה...
זמ"מ עזה היא משוכה מן ואדיאל פרש...
שוב מצאתי לבעל ספר כפתור ופרח תלמידו של הרב ז"ל שכתב שעזה בכלל ארץ ישראל היא.

מב שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן א
א. שטחים הנכבשים מחדש אם מתעוררת בהם קדושתן הראשונה
(א) בהלכות ארץ ישראל המיוחס להטור ז"ל בדין חיוב חלה סעיף י' כתוב לאמר: ולפי דעתי לא בעיא קדוש מקום מכל מה שכבשו עולי מצרים ואפילו היום אם תהי' עיר אחת בא"י מיוחדת לדירת ישראל והשדות מיוחדות לישראל ולא יהי' עליהן אימת גוי שיוכל לגרשם ממנה זו היא קדושתה וחייב במעשר דאורייתא עכ"ל....

Yeshiva.org.il
הרבות הישיבה בית אל
השער לתורה